

Klasteris – efektīvs instruments uzņēmēju konkurētspējas celšanai

Publicēts: 19.01.2017.

[Jaunami](#)

Raimonds Aleksejenko, Ekonomikas ministrijas valsts sekretāra vietnieks

Lai virzītos modernas ekonomikas virzienā, valstīm un to ekonomikām jāspēj konkurēt gan ar uzņēmējdarbības vides kvalitāti, gan arī spēju radīt inovāciju un prasmīgi to eksportēt. Latvijas valsts un uzņēmēju konkurētspējas priekšrocības turpmāk būs atkarīgas no prasmes izmantot jaunākās tehnoloģijas, attīstīt inovāciju un rast jaunus noieta tirgus.

Būtisks uzņēmēju konkurētspēju ietekmējošs faktors ir spēja sadarboties – nozaru un starpnozaru griezumā, ar saistīto nozaru uzņēmējiem, ar zinātniskām un pētniecības institūcijām, uzņēmējdarbības attīstītājiem un citiem tirgus spēlētājiem. Viena no šī brīža efektīvākajām sadarbības formām, kuras nozīmību augsti vērtē visā pasaulē, ir klasteris - komersantu, pētniecības, izglītības un citu saistīto institūciju sadarbības tīkls, kas darbojas noteiktā tautsaimniecības nozarē vai savstarpēji saistītās nozarēs, izmanto radniecīgas tehnoloģijas un līdzīga profila darbaspēka resursus, sastāv no juridiski neatkarīgiem komersantiem, kas ir savstarpēji konkurējoši un vienlaicīgi realizē savstarpēju sadarbību.

Klasteris – gudras ekosistēmas veidotājs

Klasteris kļūst arvien daudzfunkcionālāks un tiek uztverts kā galvenais gudras ekosistēmas veidotājs, kas sevī ietver uzņēmumus, pētniecības un izglītības iestādes, laboratorijas, biznesa inkubatorus, akseleratorus, utt. Klasteris paaugstina uzņēmumu konkurētspēju, tas spēj radīt labvēlīgu vidi produktu attīstībai, kā arī uzlabošanai un veicina uzņēmumu izaugsmi ievērojami ātrāk, kā tas būtu ārpus klastera ekosistēmas.

Tas atspoguļojas arī attiecīgo uzņēmumu bilancēs, līdz ar to var secināt, ka klasteris ir efektīvs veids ceļā uz modernu un viedu ekonomiku. Industriālās politikas turpmākajā attīstībā nozīmīga loma tiks veltīta klasteru pieejai.

Klasteru praktiķu starpā pastāv teiciens, ka klasteri neredz tos, kuri tajos nav. Tāpēc, iespējams, pārsteidzošs šķiet fakts, ka Latvijā šobrīd izveidojušies vairāk kā 20 klasteri. No tiem vislielāko starptautisko novērtējumu saņēmis Informāciju tehnoloģiju nozares klasteris Aigas Irmejas vadībā, kas 2016. gadā ieguvis Eiropas Klasteru ekselences iniciatīvas sudraba līmeņa novērtējumu. Tas ir atpazīstamākais klasteru vadības kvalitātes mērījums Eiropā, kur sudraba novērtējums ir ievērojams un lielas atzinības vērts sasniegums un paraugs citu nozaru klasteriem.

Klasteru attīstības sekmēšanai Latvijā kopš 2012. gada īstenota valsts atbalsta programma. Laika posmā no 2012. – 2015. gadam atbalstīta 11 klasteru darbība, kopumā šim mērķim novirzot gandrīz 5,5 milj. EUR finansējumu. Visos klasteros kopumā tika apvienoti 231 eksportējošs uzņēmums, no kuriem 20 komersanti programmas ietvaros eksportu uzsāka pirmo reizi. Šobrīd redzam, ka vidējais apgrozījuma pieaugums visos klasteros kopumā bijis 26%, kas vērtējams kā ļoti labs rādītājs.

6,2 miljoni eiro - atbalstam 13 klasteru eksportspējai

Šajā ES fondu plānošanas periodā Klasteru atbalsta programmas galvenais mērķis ir klasterī iesaistīto uzņēmumu eksporta veicināšana, tāpēc īpaša uzmanība tiks vērsta uz klasteru sadarbības tīklu stiprināšanu gan klasteru iekšienē, gan arī klasteru starpā, attīstot starp-sektoriālu sadarbību gan vietējā, gan starptautiskā līmenī.

Noslēdzoties projektu atlases procesam Centrālajā finanšu un līgumu aģentūrā, no šā gada līdz 2020. gadam klasteri saņems Eiropas Savienības atbalstu 6,2 miljonu eiro apmērā (programmas kopējais finansējums). Šobrīd finansējums piešķirts 5 starpnozaru klasteriem: Latvijas Drošības un aizsardzības klasterim, Latvijas Eksporta klasterim, klasterim "Cleantech Latvia", Zaļo un viedo tehnoloģiju klasterim, Viedās pilsētas klasterim, kā arī 8 nozaru klasteriem: Pārtikas produktu kvalitātes klasterim, Informācijas tehnoloģiju klasterim, Latvijas Elektronikas un elektrotehnikas nozares klasterim, Latvijas Dzīvības zinātņu nozares attīstības klasterim "LifeScience.lv", Gaujas Nacionālā parka tūrisma klasterim, Latvijas veselības tūrisma klasterim, Metālapstrādes klasterim un Koka būvniecības klasterim. Kopumā šie klasteri apvieno 336 mazos un vidējos uzņēmumus, 46 pētniecības, izglītības un zināšanu izplatīšanas organizācijas, kā arī 13 citas institūcijas. Kopumā šajos klasteros esošie MVU nodarbina 1,2% no valstī nodarbināto cilvēku skaita.

Atbalsta programma veicinās komersantu un pētniecības, izglītības, pašvaldības un citu institūciju sadarbību vietējā un starptautiskā līmenī, tādējādi sekmējot komersantu konkurētspējas celšanu, palielinot eksporta apjomu un augstas pievienotās vērtības produktu un pakalpojumu īpatsvaru eksportā, kā arī inovācijas un jaunu produktu veidošanos.

Klasteru programmas sagaidāmais rezultāts plānots ar lielu atdevi - pie labvēlīgiem tirgus apstākļiem paredzam, ka apstiprināto 13 klasteru kopējais eksporta apjoms varētu pieaugt par 300 - 400 miljoniem eiro, līdz ar to šis pieauguma apjoms būtu vairāk kā 16 reizes lielāks par programmas ieguldīto finansējumu.

Analizējot apstiprināto projektu klasteru dalībnieku finanšu rādītājus, skaidri redzama klasteru nepieciešamība un ekonomiskā ietekme. Klasterī esošo uzņēmumu eksports sastāda 3% no kopējā eksporta apjoma, kur eksporta apjoms uz vienu strādājošo ir vairāk kā divas reizes lielāks kā citiem maziem un vidējiem uzņēmumiem, kuri nav klastera dalībnieki.

Strādājošo vidējā alga gadā uzņēmumos, kuri ir klasteru dalībnieki, ir par 9% lielāka kā pārējos uzņēmumos, savukārt MVU sektorā klasterī esošo uzņēmumu darbinieki saņem par 16% lielāku algu.

Pieaugot klasteru darbības sarežģītībai, jāpieaug arī klasteru pārvaldības profesionalitātei. Lai to nodrošinātu, Klasteru programmas ietvaros visi programmas dalībnieki ir apņēmušies iegūt Eiropas Klasteru ekselences iniciatīvas novērtējumu vismaz atbilstoši bronzas līmenim, kas ļaus Latvijai arī kopumā pakāpties augstāk starptautiskās sadarbības reitingos.

Ekonomikas ministrija ir ieinteresēta attīstīt klasterus kā instrumentu, lai Latvijā veicinātu produktu ražošanu ar augstu pievienoto vērtību. Tāpēc no 2016. gada maija ministrija kopā ar vēl septiņu valstu pārstāvjiem piedalās arī Interreg Europe projekta CLUSTERS3 īstenošanā. To darām ar mērķi iepazīties ar citu valstu veiksmīgāko pieredzi un gūt efektīvākus ieteikumus klasteru politikas pilnveidošanai Latvijā, lai tālāk veicinātu mazo un vidējo uzņēmumu konkurētspēju un stiprinātu klasteru lomu viedās specializācijas stratēģijas ieviešanā.

<https://www.em.gov.lv/lv/klasteris-efektivs-instruments-uznemeju-konkuretspejas-celsanai-0>